

Jaarrapportage 2021

Provinciale ondersteuningsinstelling (POI)

ZB Bibliotheek van Zeeland

Provinciale ondersteuningsinstellingen in Nederland

Ondersteuning aan bibliotheken op provincieniveau

Taken van de POI

ZB Bibliotheek van Zeeland (ZB) voert de wettelijke taken uit die horen bij een Provinciale Ondersteuningsinstelling (POI). De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) brengt de Openbare Bibliotheken, de POI's en de Koninklijke Bibliotheek (KB) samen in één netwerk. De landelijke, provinciale en regionale overheid zijn gezamenlijk verantwoordelijk. Een provinciale ondersteuningsinstelling wordt in de Wsob als volgt gedefinieerd: *in overwegende mate door een of meer provincies gesubsidieerde of in stand gehouden voorziening die een pakket aan ondersteunende activiteiten biedt voor de lokale bibliotheken in de desbetreffende provincie of provincies.*

De ZB voert de provinciale taken uit binnen de provincie Zeeland en heeft hiervoor een overeenkomst afgesloten met de Stichting Bibliotheek Oosterschelde (BO) en de Stichting Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen (BZV).

De directies van de drie bibliotheekorganisaties in Zeeland vormen gezamenlijk het POI-directieoverleg. Het POI-directieoverleg stelt jaarlijks een jaarplan op waarin de belangrijkste doelen en activiteiten voor het komende jaar worden vastgesteld.

Samen met de andere POI's in Nederland vormt de ZB de Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN). De directeur van de ZB heeft zitting in het algemeen bestuur van SPN. SPN organiseert de samenwerking tussen de POI's en andere organisaties in het bibliotheekveld.

Landelijke situatie

In oktober 2020 tekenden vertegenwoordigers van de drie overheidslagen (het Ministerie van OCW, IPO en VNG) en de drie bibliotheekvoorzieningen (VOB, SPN en KB) het Bibliotheekconvenant 2020-2023, met als doel de bibliotheken beter in staat te stellen een bijdrage te leveren aan de grote maatschappelijke opgaven:

- Het bevorderen van lezen
- Het stimuleren van participatie in de informatiesamenleving
- Het aanmoedigen van een leven lang ontwikkelen

De uitwerking hiervan is vastgelegd in de Netwerkagenda, die door de Koninklijke Bibliotheek en de POI's is vastgesteld. In deze Netwerkagenda zijn de drie maatschappelijke opgaven en acht stelseluitdagingen nader uitgewerkt. Vanuit de POI Zeeland nemen diverse medewerkers deel aan de betreffende projectgroepen die de uitvoering van de netwerkagenda ondersteunen.

Terugblik 2021

Aan de hand van de drie maatschappelijke opgaven zoals geformuleerd in het Bibliotheekconvenant volgt onderstaand een terugblik op de POI-functie in Zeeland in 2021:

1. Het bevorderen van lezen

De bibliotheek is vanaf de vroegste jeugd een essentiële partner bij het stimuleren van het lezen. De bibliotheken doen dit op grond van de algemene wettelijke bibliotheektaken, maar ook via speciale programma's. De POI ondersteunt de bibliotheken hierin.

- Vanuit de POI zijn de Boekstart landelijke bijeenkomsten POI/G4 (online) bijgewoond. Informatie hierover is met de basisbibliotheken gedeeld. Bibliotheken zijn begeleid bij de aanvraag, verantwoording en uitstel door Corona van stimuleringsregelingen van Stichting Lezen en er is overleg gevoerd over de subsidiemogelijkheden. Er zijn nieuwe stimuleringstrajecten onder de aandacht van de basisbibliotheken gebracht en aangevraagd.
- De POI heeft scholingsactiviteiten georganiseerd voor de voorleesconsulenten in de vorm van een (online) Zeeuwse Studiedag en een cursus Herkennen & Doorverwijzen van laaggeletterden. Er is een regionaal overleg opgezet met als doel het delen van expertise en ervaring, met name in tijden van Corona, zodat activiteiten zoveel mogelijk (online) doorgang konden vinden, en het gezamenlijk optrekken in de voorbereiding van Zeeuwse deelname aan de landelijke campagnes, zoals de Kinderboekenweek, Boekstartdag, Media Ukkie dagen en de Nationale Voorleesdagen.
- In 2021 zijn landelijke bijeenkomsten en POI-overleggen van de VoorleesExpress bijgewoond door de POI. Daarnaast is het samenvoegen van de locaties Middelburg en Vlissingen begeleid. De overleggen over de strategische POI-laag in de VoorleesExpress-omgeving zijn bijgewoond en daarbij is input geleverd. De POI heeft in 2021 de projectleider van de VoorleesExpress begeleid en ondersteund en accountgesprekken ingepland voor begin 2022 om de voortgang van de interventie te monitoren. Opties voor uitbreiding van de VoorleesExpress in Zeeuws-Vlaanderen zijn besproken en begeleid. Startsubsidie is toegekend in twee Zeeuws-Vlaamse gemeenten. De interventie gaat hier van start in januari 2022. De POI zorgt voor inhoudelijke begeleiding van de nieuwe projectleider en ondersteunt bij de opstart van de nieuwe locatie. De POI heeft meegedacht met de implementatie

van de pilot Doorleesexpress, gericht op kinderen vanaf de leeftijd van acht jaar, en gaat de projectleider van Voorleesexpress ZB hierin begeleiden in 2022.

- De POI neemt deel aan het landelijk overleg Bibliotheek op School (dBos) PO en het landelijk overleg dBos VO en levert in samenwerking met de andere POI's een bijdrage aan de doorontwikkeling van de programma's en ondersteunt en adviseert de bibliotheken over de doorontwikkeling van de dienstverlening PO. Voor het VO vervult de POI een initiërende en adviserende rol bij het opzetten van de lokale samenwerking met scholen voor VO. Bibliotheken worden geadviseerd over en geholpen bij subsidieaanvragen en verantwoording. Er wordt vanuit de POI gewerkt aan een gezamenlijke promotiefilm rondom de educatieve dienstverlening van de Zeeuwse bibliotheken aan het primair onderwijs.
- De Onderwijsbibliotheekdienst (OBD) van de ZB heeft op provinciaal niveau een belangrijke ondersteunende rol in de educatieve dienstverlening van de bibliotheken aan het onderwijs. De OBD biedt ondersteuning door middel van de levering van collecties aan bibliotheken, kindercentra en scholen voor primair en voortgezet onderwijs; door het geven van advies over de opzet, collectie, gebruik en beheer van (dBos)-schoolbibliotheken in het primair onderwijs; en door de levering, aansluiting, implementatie en gebruikersondersteuning van het bibliotheeksysteem V@school voor het beheer van de collecties in schoolbibliotheken primair onderwijs.

In nauwe afstemming met de basisbibliotheken heeft in 2021 de herijking van de educatieve dienstverlening plaatsgevonden, met name over de rolverdeling tussen POI en Bibliotheek op dit terrein. De basisbibliotheken zijn op grond van de Wsob verantwoordelijk voor de basiscollecties in de scholen. Als gevolg daarvan levert de OBD (POI) vanaf schooljaar 2021-2022 (maatwerk)collecties die vooral aanvullend zijn op de basiscollecties van schoolbibliotheken. Naast leverancier van collecties zal de OBD de komende jaren een meer adviserende functie gaan krijgen.

- Er is een werkgroep Voortgezet Onderwijs opgericht binnen het Expertteam Educatie. Vanaf februari 2022 start een POI consulent met als specifieke taak VO, MBO en HBO.
- De POI is samen met de ZB vestiging in Vlissingen en pabo HZ University of Applied Sciences een pilot gestart waarin de samenwerking tussen de partijen wordt bevorderd en lezen, leesplezier en leesbevordering bij studenten en leerkrachten wordt vergroot. Het concept de Bibliotheek op school krijgt hierbij veel aandacht. Middels de pilot moet een meerjarige samenwerking worden geborgd.
- Vanuit de POI is een pilot gestart met Scalda rondom leesbevordering bij verschillende beroepsopleidingen. De ZB en de BO participeren in dit project om leesplezier bij de studenten te bevorderen en kennis over de collectie en het belang van taal te vergroten. Hoofddoel is om lezen, leesplezier en leesbevordering bij studenten en leerkrachten te vergroten. De uitwerking van dit project krijgt in 2022 verder vorm.

2. Het stimuleren van participatie in de informatiesamenleving

Digitalisering en technologie hebben een steeds grotere impact op vrijwel alle domeinen van ons leven. De burger die niet in staat is om digitale middelen te gebruiken, kan niet of minder goed meedoen in de samenleving. De openbare bibliotheek is een van de partijen

die samen met het onderwijs investeert in digitaal burgerschap en van jongs af aan in digitale geletterdheid. Bibliotheken helpen mensen zelfredzamer te worden door het aanbieden van cursussen en door burgers met vragen over de (digitale) overheid te ondersteunen met informatie. Ook kunnen bibliotheken doorverwijzen naar lokale organisaties die ook individuele vragen van burgers kunnen helpen oplossen.

- De POI heeft de bibliotheken ondersteuning geboden bij het opstarten van de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO). Het IDO helpt burgers om zelfstandig gebruik te maken van digitale dienstverlening, bijvoorbeeld van gemeenten, UWV en de Belastingdienst.
- De POI is nauw betrokken geweest bij de ontwikkeling van het regionaal plan aanpak laaggeletterdheid. Hiervoor zijn de bijeenkomsten van de Werkgroep Educatie van de Arbeidsmarktregio bijgewoond. In aansluiting op de landelijke ontwikkelingen, het Bibliotheekconvenant en de Landelijke netwerkagenda verzorgde de POI voor de basisbibliotheken activiteiten en studiebijeenkomsten gericht op laagtaalvaardige gezinnen.
- De POI nam samen met SPN en KB deel aan de landelijke Werkgroep Gezinsaanpak en draagt zo bij aan de landelijke ontwikkelingen aanpak van laaggeletterdheid bij taalarme gezinnen. De POI nam ook deel aan de landelijke programmaraad Bibliotheek en Basisvaardigheden en is zo de verbinder tussen landelijke ontwikkelingen en lokaal beleid.
- Steeds meer komt in het kader van de Aanpak laaggeletterdheid de preventieve en de curatieve aanpak centraal te staan. Eerder werd dit vooral onder de noemer ouderpartnerschap geprogrammeerd, actueel is de gezinsaanpak. De ZB zorgde voor kennisdeling, netwerkvorming, organisatie van bijeenkomsten en het opstellen van een activiteitenprogramma. De ZB leverde in de landelijke werkgroep gezinsaanpak een bijdrage aan de landelijke ontwikkeling van tools en instrumenten voor de bibliotheken. Er zijn twee verdiepingstrajecten ondergebracht bij de ZB en de BZV, gericht op borging van de gezinsaanpak binnen de organisaties. De POI heeft de basisbibliotheken begeleid bij de aanvraag en verantwoording van de Kwaliteitsimpuls laagtaalvaardige ouders. In het verlengde daarvan heeft de POI deelname aan een verdiepingstraject gericht op borging van de gezinsaanpak bij de basisbibliotheken actief gestimuleerd. De POI zal in 2022 een bijdrage leveren aan de begeleiding van deze trajecten.
- In de eerste helft van 2021 is er een start gemaakt met de organisatie van een provinciale dag voor taalvrijwilligers. Deze heeft in oktober 2021 plaatsgevonden. De POI was projectleider van dit evenement en heeft een werkgroep geformeerd samen met het expertteam basisvaardigheden, Taalhuis Walcheren, Taalhuis Oosterschelde en Stichting Lezen en Schrijven. De ZB heeft 90 taalvrijwilligers verwelkomd. Meer was helaas niet mogelijk in verband met de corona-maatregelen. De POI richtte zich daarnaast op een online lobby voor basisvaardigheden bij de gemeentelijke politieke partijen in aanloop naar de gemeenteraadverkiezingen van 2022. Dit in samenwerking met Taalhuis Walcheren en Stichting Lezen en Schrijven.
- De POI heeft als projectleider een samenwerking geïnitieerd met de Zeeuwse woningcorporaties (Zuidwestwonen). Hierbij biedt de ZB, in het verlengde van het Informatiepunt Digitale Overheid, hulp bij inschrijving aan mensen die niet

digi(taal)vaardig genoeg zijn om dat zelf te kunnen. Dit project ter bevordering van zelfredzaamheid en digitale inclusie gaat officieel van start in april 2022.

De POI was voorzitter van het regionale expertteam basisvaardigheden en nam deel aan de landelijke programmaraad Bibliotheek en Basisvaardigheden. De POI vormde zo de schakel tussen landelijk en lokaal beleid.

- In december zijn er door de POI twee werkbezoeken georganiseerd waaraan medewerkers van alle Zeeuwse bibliotheken hebben deelgenomen. Eén werkbezoek had als onderwerp serious gaming, het andere werkbezoek betrof een bezoek aan een maakplaats.
- De POI heeft in december een docententraining Digisterker georganiseerd voor medewerkers en vrijwilligers van Bibliotheek Oosterschelde, Bibliotheek Zeeuws-Vlaanderen en ZB.
- Er is een inspiratiesessie rondom het onderwerp CRM gehouden. Hieraan hebben diverse bibliotheekmedewerkers op het gebied van communicatie en digitale infrastructuur deelgenomen.

3. Een leven lang ontwikkelen

Veranderingen in de samenleving komen niet alleen voort uit digitalisering en technologische ontwikkelingen. Er zijn ook economische, demografische en sociale ontwikkelingen die gevolgen hebben voor bijvoorbeeld de arbeidsmarktpositie van burgers. Daardoor is het van belang om mogelijk te maken dat iedereen op een zelfgekozen manier en tempo kan blijven meedoen, kan blijven leren en de eigen vaardigheden kan blijven ontwikkelen. Bibliotheekvoorzieningen bieden voor iedereen een openbare, veilige en laagdrempelige (leer-en ontwikkel)plek. Het gaat zowel over non-formeel als informeel leren. En het gaat daarbij zowel om het opdoen van basisvaardigheden (zoals lezen, rekenen, digitale vaardigheden) als om het doorontwikkelen van vaardigheden die bijdragen aan blijvende inzetbaarheid.

- Vanuit de POI is meegedacht met de landelijke leerlijn "Een leven lang ontwikkelen". Deze leerlijn is landelijk nog volop in ontwikkeling. Onderdeel van de leerlijn is het aanbieden van cursussen en trainingen voor leden van de Bibliotheek. Alle leden van de Bibliotheek kunnen deze online cursussen gratis volgen, dus ook jeugdleden. De aanbieders van de cursussen zijn Soofos en GoodHabit.
- Er is vanuit de POI een werkgroep Culturele Activiteiten gevormd die zich gaat buigen over de programmering van culturele activiteiten binnen de gehele provincie.

Overig

- *Certificering*
In 2021 is de POI-functie meegenomen in de landelijke certificeringsronde van de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal en daarmee is de POI voor het eerst ook landelijk gecertificeerd. De aandachtspunten die uit het certificeringsrapport naar voren komen worden opgepakt.

- *Aanvraag Cultural Board*

De POI ondersteunt de bibliotheken bij de uitvoering van de beschreven maatschappelijke opgave. De bibliotheken hebben aangegeven dat het van belang is om de bibliotheekinfrastructuur in Zeeland te borgen door een eenmalige investering zodat de achterstand in de bibliotheekinfrastructuur op korte termijn weggewerkt kan worden met een kwalitatieve uitrusting van bibliotheken voor de doelgroep nul tot achttien jaar. Hiervoor is in het voorjaar van 2021 door de POI een aanvraag bij de Cultural Board ingediend. Hierover heeft tevens een gesprek plaatsgevonden. Verdere terugkoppeling zal plaatsvinden in 2022.

- *Collectie*

Het nieuwe collectioneringsmodel met een vast en flexibel deel is voor wat het vaste deel betreft in 2021 ingevoerd. Uitgangspunt is dat zoveel mogelijk gewerkt wordt met standingorders van de leverancier NBD Biblion. Hiermee ontstaan basiscollecties van veelal populair materiaal op alle vestigingen. Het principe van brede titelspreiding wordt alleen nog gehanteerd bij grotere vestigingen die daarmee de kleinere vestigingen voorzien van titels op aanvraag (via het provinciale IBL). Door invoer van de standingorders kan de inzet vanuit de basisbibliotheken aan het Centraal Collectioneringsteam worden teruggebracht tot 50%.

Naast de invoer van het nieuwe collectioneringsmodel zijn ook stappen gezet in het standaardiseren van de boekverwerking waardoor plankklaar koppelen kon worden ingevoerd. Metadata van NBD Biblion wordt leidend en hier zijn geen uitzonderingen meer op binnen de collecties van de openbare bibliotheken in Zeeland. Daar waar het standingorder traject in het selectieproces direct efficiency oplevert levert het voor de boekverwerking nog niet de voordelen op die verwacht werden. Eind 2021 lijkt er zicht te zijn op meest efficiënte werkwijze die in het eerste kwartaal van 2022 verder wordt uitgerold. De werkgroep procesoptimalisatie met betrekking tot het bibliotheekstelsel start in het derde kwartaal van 2022 nadat de processen met betrekking tot boekverwerking zijn afgerond.

- *ICT*

Eind 2021 is een provinciale werkgroep ICT ingesteld. De werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de drie basisbibliotheken, is in 2021 tweemaal bijeen geweest en heeft de volgende opdracht geformuleerd die door het POI-directieoverleg akkoord is bevonden: formuleren hoe de uitdagingen van de Netwerkagenda vertaald worden in een digitale strategie op Zeeuwse schaal zodat de Bibliotheek van de toekomst gerealiseerd kan worden. Van belang is de gezamenlijke netwerkaanpak waarin de verschillende verantwoordelijkheden ook nader uitgewerkt worden. Van belang is het signaleren van nieuwe ontwikkelingen en trends.

- *Nieuwe bibliotheekdiensten*

In nauwe relatie tot de digitale strategie is in het eerste kwartaal van 2021 de werkgroep 'nieuwe bibliotheekdiensten' van start gegaan. De deelnemers hebben een inventarisatie gemaakt van de ICT-gerelateerde innovatie-ideeën. Het gaat daarbij om verbetering van de dienstverlening voor bestaande klanten en nieuwe diensten voor bestaande en nieuwe klanten. Genoemd worden onder andere het verbeteren van het gebruiksgemak, versimpeling van processen, drempels slechten, meer interactie met de klant en koppeling van fysieke activiteiten aan online-activiteiten. In de voorwaardenscheppende sfeer gaat het ook om goede faciliteiten en het toerusten van medewerkers.

De werkgroep heeft door middel van een brainstormsessie een inventarisatie gemaakt van nieuwe projecten rondom de bibliotheekdienstverlening. Uit deze inventarisatie zijn drie trajecten gekozen die door de werkgroep zijn uitgewerkt volgens de methode design thinking:

- Virtuele boekentips op maat;
- Adviesrol medewerkers;
- Digitale lezingen en cursussen faciliteren.

De werkgroep zal begin 2022 starten met concretere uitwerking van de trajecten en het opstellen van projectplannen om toe te werken richting besluitvorming rondom de implementatie.

- *Marketing*

De POI ondersteunt de Zeeuwse bibliotheken op het gebied van marketing. Dit gebeurt door zeer regelmatig provinciaal marketingoverleg te organiseren. De POI-functionaris is tevens voorzitter hiervan. De POI neemt deel aan relevante landelijke (POI-)overleggen en koppelt inhoud en ontwikkelingen provinciaal terug met de bedoeling deze samen met de twee andere basisbibliotheken uit te werken tot Zeeuws bibliotheekbeleid en/of Zeeuws brede implementatie. De POI neemt verder initiatief, al dan niet op verzoek, tot het organiseren en/of geven van trainingen en informatieve (inspiratie)-sessies, met of zonder externen en het aanschaffen van technische systemen en instrumenten. Voorts ondersteunt de POI bibliotheken op het gebied van analyses mbt en mbv Mosaic (segmentatietool) en onderzoek.

In 2021 is specifiek gewerkt aan de provinciale aankoop en inzetbaarheid van Mosaic, aankoop en implementatie van een ticketsysteem, onderzoek naar de 'klantreis online lid worden', een inventarisatie van bibliotheekabonnements in Nederland met het doel voorstellen te doen ten aanzien van het huidige Zeeuwse model, een aanzet voor een Zeeuws marketingplan, het organiseren van informatie- en inspiratiesessies met behulp van externen over de merkstrategie van de VOB en het CRM-systeem van BiSC.

Behalve op het gebied van marketing werken de bibliotheken ook samen op het gebied van communicatie en ledenadministratie, om deze processen zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.

Vooruitblik 2022

- In het jaarplan 2022 is een aantal hoofdthema's benoemd, te weten: innovatie, laaggeletterdheid/sociale en digitale inclusie en de implementatie van projecten. Zo zal er een visiedocument maatschappelijke bibliotheek worden opgesteld voor de drie bibliotheken.
- Veel aandacht zal gaan naar de implementatie van het nieuwe collectioneringsmodel en een eerste evaluatie hiervan.
- Verdere uitwerking en uitrol van de nieuwe bibliotheekdiensten.
- Programmering van culturele activiteiten binnen de gehele provincie vanuit de provinciale werkgroep culturele activiteiten.

Contactpersoon POI

Algemeen strategisch adviseur POI was tot januari 2022 Hannie Bruijnooge.

Vanaf januari 2022 is zij opgevolgd door Marina Polderman. Zij is het aanspreekpunt voor de directies van de bibliotheken en de contactpersoon voor andere POI's in het land.

mpolderman@dezb.nl